

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych
Dyrektor
Konrad Miłoszewski

DUS-II.055.18.2023.MBu
Warszawa, dnia 25 września 2023 r.

Szanowna Pani,

działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870, z późn. zm.), w związku z Pani petycją w sprawie zmiany art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Jednym z podstawowych założeń reformy systemu emerytalnego, przeprowadzonej w 1999 r., było przywrócenie mu charakteru ubezpieczeniowego. Pozwalało to na automatyczne dostosowywanie kalkulacji przyszłych emerytur do zmian demograficznych (zasada zdefiniowanej składki) oraz zabezpieczenie długookresowej stabilności finansowej systemu. Stary system generował bowiem stale rosnący dług, który spadając na barki pracującego pokolenia ograniczał jego dochody z pracy i przedsiębiorczości, a tym samym spowalniał tempo wzrostu gospodarczego.

W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, z późn. zm., dalej: „ustawa emerytalna”) określającej zasady nabywania prawa do świadczeń typu ubezpieczeniowego, a więc świadczeń finansowanych i pozostających w związku z funduszem gromadzonym na ten cel ze składek osób ubezpieczonych – przyszłych świadczeniobiorców – przesłanki nabycia prawa do emerytury zostały sformułowane w sposób bezwzględnie obowiązujący. Emerytura zapewnia dochód osobom w podeszłym wieku i wobec tego jej przyznanie jest uzależnione wyłącznie od spełnienia przez ubezpieczonego ryzyka ubezpieczeniowego, jakim jest osiągnięcie określonego ustawowo wieku emerytalnego.

Podstawą ustalenia emerytury jest suma środków zewidencjonowanych na koncie i subkoncie w ZUS. Wysokość emerytury zależy od zwaloryzowanych kwot na obu kontach oraz od średniego dalszego trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Zapewnia to dożywotnią wypłatę świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), z gwarancją wypłaty minimalnego świadczenia, pod warunkiem posiadania określonego stażu ubezpieczeniowego.

Celem wprowadzanych regulacji ustawowych było ograniczenie ryzyk rzutujących na wysokość otrzymywanych w przyszłości emerytur, uniezależnienie ich wysokości od wahań na rynku kapitałowym, stworzenie warunków do wzrostu gospodarczego kraju, a więc w konsekwencji zapewnienie bezpieczeństwa wypłat emerytur przyszłym rocznikom

świadczeniobiorców, w wysokości adekwatnej do wkładu włożonego do systemu emerytalnego.

W związku z powyższym wysokość emerytury dla osób ubezpieczonych, które urodziły się po 31 grudnia 1948 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej, ustala według nowych zasad. Oblicza ją, dzieląc tzw. podstawę obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku, w którym dana osoba przechodzi na emeryturę.

Podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej, stanowi suma:

- zwaloryzowanej kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne zapisanych na koncie osoby ubezpieczonej w ZUS - po 31 grudnia 1998 r. do końca miesiąca przed tym, w którym przysługuje wypłata emerytury,
- kwota środków zaewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji, oraz
- kwoty kapitału początkowego po waloryzacjach.

Tablice średniego dalszego trwania życia ogłasza, zgodnie z art. 26 ust. 4 ustawy emerytalnej, co roku w formie komunikatu (do 31 marca) Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim. Tablice te są podstawą do obliczenia emerytur na wnioski zgłoszone przez ubezpieczonych od 1 kwietnia danego roku do 31 marca następnego roku i są wspólne dla kobiet i mężczyzn.

Przyjęte rozwiązanie wynika z reformy ubezpieczeń społecznych, gdyż pozwala na automatyczne dostosowywanie kalkulacji przyszłych emerytur do zmian demograficznych oraz służy zabezpieczeniu długookresowej stabilności finansowej systemu.

Doceniając kontynuowanie pracy przez osoby mające prawo do emerytury ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego, podjęto decyzję o złagodzeniu powyższej zasady poprzez umożliwienie w sytuacji, gdy jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, dla ustalenia wysokości emerytury zastosowanie tablic trwania życia obowiązujących w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, zgodnie z art. 26 ust. 6 ustawy emerytalnej.

Dodatkowo, chcąc zachęcić do kontynuowania aktywności zawodowej od 1 stycznia 2022 r. funkcjonuje ulga PIT-0 dla Seniora, która została skierowana do osób, które osiągnęły wiek emerytalny, ale nie przeszły na emeryturę, lecz kontynuują pracę na etacie, zleceniu lub na pozarolniczej działalności gospodarczej. Polega ona na zwolnieniu z podatku dochodowego od osób fizycznych niektórych przychodów podatników do kwoty 85 528 zł, którzy pomimo osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego są nadal aktywni zawodowo.

Należy podkreślić, że jak wyżej wskazano, wysokość emerytury według nowych zasad jest zależna m.in. od kwoty zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne, opłaconych po 31 grudnia 1998 r. Dłuższa aktywność zawodowa, a tym samym dalsze opłacanie składek emerytalnych powoduje zatem, że wzrasta kwota składek zapisanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego. Dodatkowo kwota kapitału początkowego i składek zapisanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego wzrasta wskutek kolejnych waloryzacji. W przypadku osoby, która nie skorzystała z prawa do emerytury i nie zgłosiła wniosku o emeryturę w pierwszym półroczu 2023 r. jej kapitał początkowy oraz składki zostaną zwaloryzowane wskaźnikiem waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne za 2022 r., który wyniósł 114,40% (M.P. z 2023 r. poz. 497), a także co najmniej wskaźnikiem waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne za I kwartał 2023 r., który wyniósł 113,83% (M.P. poz. 591).

Na podstawie art. 26 ust. 4 ustawy emerytalnej, Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza tablice średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn. Tablice trwania życia oblicza się na podstawie liczby zgonów (w danym okresie) i liczby ludności według płci i wieku. Dla celów emerytalnych stosuje się tablice trwania życia łączne dla kobiet i mężczyzn. Jest to przeciętna liczba miesięcy dalszego trwania życia osób w danym wieku (mężczyzn i kobiet łącznie) obliczana na podstawie danych o liczbie dożywających mężczyzn i kobiet, z uwzględnieniem odpowiednich proporcji płci. Stanowią one podstawę przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego oraz obliczenia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wysokości hipotetycznej emerytury.

Ubezpieczonemu, który zdecyduje się przejść na emeryturę w późniejszym wieku, do obliczenia podstawy wymiaru emerytury, ZUS przyjmie zatem wyższy kapitał początkowy oraz wyższą kwotę składek, a co do zasady ulegnie obniżeniu średnie dalsze trwanie życia - w stosunku do osiągniętego przez ubezpieczonego powszechnego wieku emerytalnego, tj. 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn - przez które ZUS dzieli podstawę obliczenia emerytury.

Należy zauważyć, że zastosowana w art. 26 ust. 4 ustawy emerytalnej gwarancja stanowi rozwiązanie korzystne w związku z obserwowaną na przestrzeni dziesięcioleci tendencją wydłużania się dalszego trwania życia ubezpieczonych i daje gwarancję stosowania korzystniejszych tablic średniego dalszego trwania życia albo obowiązujących w dniu zgłoszenia wniosku albo, jeśli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego z dnia osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Przyjęcie takiego rozwiązania wynika bezpośrednio z zasad funkcjonowania systemu emerytalnego.

Należy jednocześnie podkreślić, że średnie dalsze trwanie życia dla kobiet i mężczyzn w okresie pandemii COVID-19 znacznie się obniżyło. Przykładowo, średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat wynosiło w 2019 r.¹ 260,7 miesięcy, a dla osoby w wieku 61 lat 251,7 miesięcy.

W 2020² r. średnie trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat wynosiło 261,5 miesiąca, natomiast w wieku 61 lat 252,4 miesiąca. Okres pandemii to znaczne obniżenie średniego dalszego trwania życia. W 2021 r.³ wynosiło dla osób w podanym wyżej wieku odpowiednio 247,7 miesięcy i 238,7 miesięcy, a w 2022 r.⁴ 238,9 miesięcy oraz 230 miesięcy.

Pandemia COVID-19 miała znaczący wpływ na zdrowie Polaków oraz śmiertelność. Średnie dalsze trwanie życia w 2023 r.⁵ świadczy o zakończeniu negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na zdrowie Polaków i wynosi dla osoby 60-letniej 254,3 miesiące, a dla osoby 61-letniej 245,2 miesiące.

Jednocześnie należy wskazać, że postępowanie w sprawie świadczeń emerytalno-rentowych wszczyna się na podstawie wniosku osoby zainteresowanej. O momencie zgłoszenia wniosku decyduje więc ubezpieczony, który ma świadomość stosowanych tablic dalszego średniego trwania życia oraz waloryzacji zewidencjonowanego kapitału składkowego na koncie w ZUS i na tej podstawie podejmuje decyzje co do momentu przejścia na emeryturę. Ustalenie prawa do emerytury i jej wysokości następuje na mocy decyzji wydanej w tym zakresie przez Oddział ZUS, który stosuje obowiązujące w momencie zgłoszenia wniosku tablice dalszego średniego trwania życia lub obowiązujące w momencie osiągnięcia wieku emerytalnego, jeśli byłoby to dla ubezpieczonego korzystniejsze.

¹ M.P. z 2019 r. poz. 279.

² M.P. z 2020 r. poz. 326.

³ M.P. z 2021 r. poz. 307.

⁴ M.P. z 2022 r. poz. 372.

⁵ M.P. z 2023 r. poz. 298.

Mając powyższe na względzie Departament Ubezpieczeń Społecznych uprzejmie informuje, że przyjęte rozwiązania wynikają z reformy ubezpieczeń społecznych, są z nią zgodne i właściwie regulują poruszoną w petycji tematykę. W związku z tym w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej nie są prowadzone prace legislacyjne w kierunku wskazanym w petycji.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Konrad Miłoszewski
Dyrektor
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

Do wiadomości:

Biuro Dyrektora Generalnego,
dot. sprawy: BDG-IV.055.1.67.2023.BB

